

Legeforeningens utvalg for menneskerettigheter gjør et viktig arbeid for å fremme menneskerettighetene

Leger har et medansvar

Verdens legeorganisasjon (WMA) vedtok på et møte i mai 2006 å be den kinesiske legeforeningen ta avstand fra bruk av organer fra henrettede fanger. Kinesiske sykehus som utfører transplantasjoner, annonserer på Internett med tilbud om nyre- eller levertransplantasjon: <http://www.bek-transplant.com/>. Der opplyses det at organene kommer fra henrettede fanger i Kina. Legeforeningen tok dette opp med kinesiske myndigheter i juni i forbindelse med rundbordskonferansen om menneskerettigheter mellom Kina og Norge. Kineserne svarte at dette var ulovlig, og at den avdøde ble overlatt til familien.

Dersom leger deltar i denne virksomheten er det et stort etisk og menneskerettslig problem som Legeforeningen tar klart avstand fra. Behovet for organer er stort, og dette kan påvirke både henrettelsesmetode og at henrettelser kan bli fremskyndet.

Kina er blitt beskyldt for å misbruke psykiatrien ved å gi politiske opposisjonelle og medlemmer av religiøse grupper psykiatriske diagnoser. Verdens psykiatriforening har undersøkt dette. De konkluderer med at det ikke er noe systematisk misbruk, men at det kan ha forekommet i enkelte tilfeller. Den kinesiske psykiatriforening er opptatt av å styrke psykiatrens kunnskap om menneskerettigheter og etikk. I 2003 ble det innledet et samarbeid mellom Legeforeningen og den kinesiske psykiatriforening om disse områdene. Kina er i ferd med å utarbeide sin egen lov om psykisk helsevern. De er særlig opptatt av tvangsinnleggelse og tvangsbehandling. Over 70 % av pasientene ved psykiatriske sykehus i Kina er tvangsinnlagt. Dette har flere årsaker, blant annet at arbeidsgivere, familie og naboer kan henvende seg til sykehus og be om at en person blir vurdert for innleggelse. Kineserne er åpne om sine problemer i psykiatrien og ønsker selv å gjøre noe med dem. På denne bakgrunn kan Legeforeningen komme med viktige bidrag.

Etter krigene på Balkan på 1990-tallet sliter fortsatt store deler av befolkningen med psykiske problemer. Situasjonen er kanskje vanskeligst for befolkningene i Bosnia og Hercegovina og Serbia med kriger og sanksjoner. Fortsatt er det 5–600 000 flyktninger i Serbia. Dette har ført til et stort behov for psykiatrisk hjelp. For å styrke allmennlegenes kunnskaper og ferdigheter i psykiatri samarbeider Legeforeningen med Institutt for mental helse i Beograd og Folkehelseinstituttet i Sarajevo om utdanning av allmennleger i psykiatri. Hensikten med dette prosjektet er også å legge til rette for å videreutvikle samarbeidet mellom kolleger i de to byene og derved øke respekt og forståelse for hverandre.

Leger har et spesielt ansvar i konflikt og krig. Innbyggernes helse- tjeneste må sikres under vanskelige forhold, og helsetjenesten skal gis uavhengig av etnisk og religiøs bakgrunn. Dette var særlig utfordrende i de nye republikkene i det tidligere Jugoslavia og var bakgrunnen for at Legeforeningen har vært engasjert i menneskerettighetsarbeid i dette området siden 1993.

I noen legejobber oppleves større utfordringer når det gjelder menneskerettigheter enn i andre. Dette kan gjelde politileger, fengselsleger og militærleger. I samarbeid med Verdens legeorganisasjon og med bidrag fra en rekke internasjonale eksperter, har Legeforeningen utviklet et Internettkurs for fengselsleger: Doctors working in prisons: human rights and ethical dilemmas (1). Kurset er foreløpig på engelsk, spansk og hebraisk og er i ferd med å bli oversatt til fransk og russisk. Det ligger også på Legeforeningens nettsider. Til nå har over 70 leger verden over gjennomført kurset, og den internasjonale komiteen av Røde Kors har gjort kurset obligatorisk for sitt helsepersonell som besøker fengsler.

Det er viktig å støtte kolleger som arbeider for å bedre menneskerettighetene. I mange land er dette arbeidet ikke helt ufarlig, og flere kolleger sitter fengslet for sitt engasjement. I Tyrkia har leger blitt stilt for retten fordi de ikke vil utlevere medisinske journaler for torturofre til myndighetene. Det er viktig for disse at de vet at de har kolleger i utlandet som følger med og støtter dem. Leger, advokater og andre profesjoner har i mange år risikert karriere og frihet for menneskerettighetene i Tyrkia. Human Rights Foundation of Turkey, som den tyrkiske legeforening har nær forbindelse med, driver fem sentre for dokumentasjon av tortur og behandling av torturofre. Sentrene har knyttet til seg leger og annet personell som arbeider frivillig med behandling av torturofre. Her bidrar Legeforeningen blant annet med kurs i psykososial rehabilitering av den traumatiserte pasient.

Også norske leger kan komme i vanskelige situasjoner. Vi kan bli bedt å undersøke pasienter med håndjern og/eller fotlenker. Skal vi uten videre akseptere det? Hva med sultestreikende asylsøkere? Skal leger være med å tvangsføre disse?

Legeforeningens utvalg for menneskerettigheter gjør et viktig arbeid for å fremme menneskerettighetene. Økonomisk støtte fra Utenriksdepartementet bidrar dessuten til å gjøre det mulig å gjennomføre flere av prosjektene.

Utvalg for menneskerettigheter er en viktig del av Legeforeningens arbeid som viser vårt medansvar for menneskerettigheter både i og utenfor Norge.

Litteratur

1. Doctors working in prison: human rights and ethical dilemmas: <http://lupin-nma.net/index.cfm?m=2&s=1&kursid=50&file=kurs/K050/intro.cfm> (30.6. 2006)

Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president